

УДК: 342.7:347.77/.78:340.5(477:4-672EU)

[https://doi.org/10.52058/3041-1793-2026-1\(18\)-622-640](https://doi.org/10.52058/3041-1793-2026-1(18)-622-640)

Єрофеєнко Лариса Василівна кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри правового регулювання економіки ХНЕУ ім. С. Кузнеця, м. Харків, <https://orcid.org/0000-0001-8436-2065>

Остапенко Олена Геннадіївна кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри правового регулювання економіки ХНЕУ ім. С. Кузнеця, м. Харків, <https://orcid.org/0000-0001-5795-4276>

КОНСТИТУЦІЙНИЙ ЗАХИСТ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В УКРАЇНІ ТА ЄС: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ

Анотація. У статті проведено комплексне дослідження механізмів конституційного захисту інтелектуальної власності в умовах інтеграції України до єдиного цифрового ринку Європейського Союзу. Проаналізовано зміст та еволюцію конституційних гарантій права інтелектуальної власності, зафіксованих у статтях 41 та 54 Конституції України, у зіставленні зі статтею 17 Хартії основоположних прав ЄС, що дозволило визначити інтелектуальної власності як фундаментальне право людини, яке потребує особливого режиму захисту. Досліджено роль органів конституційної та спеціалізованої юрисдикції, зокрема Конституційного Суду України та Суду справедливості ЄС у процесі «живого» тлумачення норм права, що забезпечує адаптацію законодавства до вимог ринкової економіки та новітніх технологічних викликів. Виявлено та систематизовано ключові колізії, що виникають при зіткненні права власності на інтелектуальні об'єкти зі свободою вираження поглядів, правом на приватність та захистом персональних даних у цифровому середовищі. Охарактеризовано специфіку правового регулювання об'єктів, створених із залученням штучного інтелекту, де Україна запровадила режим *sui generis*, тоді як ЄС акцентує на прозорості та безпеці алгоритмів згідно з AI Act. Визначено розбіжності у підходах до територіальності вичерпання прав (міжнародний режим в Україні проти регіонального в ЄС) та практичного застосування обмежень авторських прав, зокрема «винятку Болара» для фармацевтичного сектору. Обґрунтовано необхідність імплементації європейського тесту на пропорційність («триступеневий тест») у національну судову практику для встановлення справедливого балансу між приватним інтересом автора та публічним інтересом суспільства. Рекомендовано стратегічні напрями вдосконалення вітчизняної правової системи, що включають остаточне формування Вищого суду з питань інтелектуальної власності, гармонізацію норм щодо інтелектуального аналізу даних (Text and

Data Mining) та впровадження єдиних стандартів прозорості для розробників систем штучного інтелекту.

Ключові слова: інтелектуальна власність, конституційний захист, Україна, Європейський Союз, Хартія основоположних прав ЄС, штучний інтелект, баланс інтересів, гармонізація законодавства, право *sui generis*, Суд справедливості ЄС.

Yerofieienko Larysa Candidate of Legal Sciences (PhD in Law), Associate Professor, Associate Professor of Department of Legal Regulation of Economics, Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics, Kharkiv, <https://orcid.org/0000-0001-8436-2065>

Ostapenko Olena Candidate Degree in Law (PhD in Law), Associate Professor of the Department of Legal Regulation of Economics, Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics, Kharkiv, <https://orcid.org/0000-0001-5795-4276>

CONSTITUTIONAL PROTECTION OF INTELLECTUAL PROPERTY RIGHTS IN UKRAINE AND THE EU: A COMPARATIVE ANALYSIS

Abstract. The article provides a comprehensive study of the mechanisms of constitutional protection of intellectual property in the context of Ukraine's integration into the single digital market of the European Union. The content and evolution of constitutional guarantees of intellectual property rights, enshrined in Articles 41 and 54 of the Constitution of Ukraine, are analysed in comparison with Article 17 of the Charter of Fundamental Rights of the EU, which has made it possible to define IP as a fundamental human right that requires special protection. The role of constitutional and specialised courts, in particular the Constitutional Court of Ukraine and the Court of Justice of the EU, in the process of "living" interpretation of legal norms, which ensures the adaptation of legislation to the requirements of a market economy and the latest technological challenges, is examined. Key conflicts arising from the collision of intellectual property rights with freedom of expression, the right to privacy, and personal data protection in the digital environment have been identified and systematised. The specifics of the legal regulation of objects created with the use of artificial intelligence have been characterised, where Ukraine has introduced a *sui generis* regime, while the EU emphasises the transparency and security of algorithms in accordance with the AI Act. The article identifies differences in approaches to the territoriality of exhaustion of rights (international regime in Ukraine versus regional regime in the EU) and the practical application of copyright restrictions, in particular the "Bolar exception" for the pharmaceutical sector. The necessity of implementing the European

proportionality test (the “three-step test”) into national judicial practice in order to establish a fair balance between the private interests of the author and the public interest of society has been substantiated. Strategic directions for improving the domestic legal system are recommended, including the final formation of the High Court of Intellectual Property, harmonisation of rules on text and data mining, and the introduction of uniform transparency standards for AI system developers.

Keywords: intellectual property, constitutional protection, Ukraine, European Union, EU Charter of Fundamental Rights, artificial intelligence, balance of interests, harmonization of legislation, sui generis right, CJEU.

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку української державності характеризується фундаментальною трансформацією правової системи, що зумовлена стратегічним курсом на повноправне членство в Європейському Союзі (далі – ЄС). Отримання Україною статусу кандидата на вступ до ЄС та офіційне відкриття переговорів про членство у 2023 році актуалізували питання гармонізації національного законодавства з правом ЄС (*acquis communautaire*), де сфера інтелектуальної власності посідає одне з центральних місць. Угода про асоціацію між Україною та ЄС, рівень імплементації якої за період 2014 – 2024 років досяг 81%, виступає основним інструментом економічної та правової інтеграції, вимагаючи не лише прийняття нових законів, а й глибокого переосмислення конституційних доктрин захисту творчої діяльності [1].

Актуальність даного дослідження зумовлена комплексом факторів, що визначають розвиток сучасної правової системи України в контексті глобалізації та європейської інтеграції. Саме з набуттям Україною статусу кандидата на членство в ЄС, питання адаптації національного законодавства до стандартів *acquis communautaire* стало пріоритетним. Глава 9 Угоди про асоціацію вимагає від України забезпечення рівня захисту інтелектуальної власності (далі – ІВ) подібного до того, що існує в ЄС. Оскільки конституційні норми є фундаментом правової системи, порівняльний аналіз ст. ст. 41 та 54 Конституції України з нормами Хартії основних прав ЄС (зокрема ст. 17) дозволить виявити прогалини та визначити напрями вдосконалення вітчизняних гарантій захисту ІВ.

У правовій доктрині досі тривають дискусії щодо природи права ІВ: чи воно є частиною класичного права власності (Property Law), чи автономним інститутом. Конституційне визнання ІВ як фундаментального права людини в ЄС потребує глибокого теоретичного осмислення для правильної імплементації в українську правову реальність.

Цифровізація глобальної економіки, стрімкий розвиток технологій штучного інтелекту (далі – ШІ) та управління великими даними (Big Data) створюють нові виклики для традиційних правових інститутів. Інтелектуальна власність перестала бути суто приватноправовою категорією, перетворившись

на об'єкт конституційних гарантій, що забезпечують баланс між особистою свободою творця та суспільним інтересом у доступі до знань [2]. Конституційні гарантії повинні бути достатньо гнучкими, щоб захищати цифрові активи, водночас забезпечуючи доступ суспільства до знань. Досвід Суду Справедливості ЄС у тлумаченні «балансу інтересів» є критично важливим для формування української судової практики.

Воєнна агресія РФ проти України актуалізувала питання безпеки інтелектуальних активів та можливості обмеження прав ІВ з міркувань національної безпеки чи суспільної необхідності. Дослідження того, як конституційні засади України та практика ЄС дозволяють забезпечити баланс між приватним правом автора та суспільними потребами в умовах війни, має високу практичну цінність.

Належний конституційний захист інтелектуальної праці є сигналом для міжнародних інвесторів. Відсутність дієвих механізмів захисту ІВ (зокрема, затримка у повноцінному функціонуванні Вищого суду з питань інтелектуальної власності) стримує інноваційний розвиток. Відповідно, порівняння української інституційної моделі – як комплексної системи спеціалізованих судових, адміністративних та правозастосовних органів – з європейськими інституційними механізмами допоможе вибудувати ефективну архітектуру захисту прав ІВ в Україні. Порівняльний аналіз конституційного захисту прав інтелектуальної власності в Україні та ЄС дозволить не лише глибше зрозуміти природу цих прав, а й виробити конкретні рекомендації щодо реформування національного законодавства, посилення судового захисту та прискорення інтеграції України до єдиного цифрового та інтелектуального ринку Європи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання конституційного захисту прав інтелектуальної власності (далі – ПІВ) в Україні та ЄС є фундаментальною та багатогранною темою, яка в останні роки набула особливої актуальності у зв'язку з процесами євроінтеграції та необхідністю гармонізації українського законодавства із принципами *acquis communautaire*. Дослідження у цій сфері виходять за межі суто цивілістичного підходу, розглядаючи інтелектуальну власність як невід'ємну складову системи прав людини.

Оскільки ця тематика знаходиться на стику конституційного, міжнародного та приватного права, нею займаються науковці-правознавці, які аналізують ПІВ через призму конституційних гарантій, практики Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ) та Суду Справедливості ЄС.

Серед фахівців, які аналізують конституційно-правові аспекти захисту інтелектуальної власності та проводять порівняльні дослідження з правом ЄС, можна виділити роботи О.А. Орлюк (її дослідження фокусуються на забезпеченні балансу між приватними інтересами правовласників та закріпленими на конституційному рівні суспільними інтересами, а також на імплементації

стандартів ЄС у національну правову систему); Ю.М. Капіци (він детально аналізує положення Угоди про асоціацію та відповідність українських конституційних норм стандартам Хартії основних прав ЄС, зокрема статті 17(2)); Ю.Л. Бошицького (досліджує проблеми формування інноваційної політики та правового захисту інтелектуального капіталу як об'єкта конституційно-правової охорони, роль держави у створенні дієвих механізмів захисту творчої діяльності); О.Б. Бутнік-Сіверського (висвітлює економіко-правовий зміст ІВ в контексті конституційних засад права власності та теорії інноваційного розвитку); С. М. Ромашко (приділяє увагу конституційно-правовій природі ПІВ, аналізуючи ст. 54 Конституції України у взаємозв'язку з міжнародними стандартами захисту культурних та інтелектуальних прав); М. Селіванова та І. Сизоненко (досліджують принципи пропорційності та правової визначеності у сфері захисту ПІВ, що є ключовими для практики Суду Справедливості ЄС та поступово впроваджуються в українську судову практику).

Крім цього, значний внесок у розробку теми вносять представники провідних наукових шкіл Київського національного університету імені Тараса Шевченка (кафедра інтелектуальної власності та інформаційного права); Науково-дослідного інституту інтелектуальної власності НАПрН України, який є центральною установою з теоретичного обґрунтування реформ у цій галузі; Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, в якому ПІВ досліджуються в контексті верховенства права та судового захисту.

Сучасні дослідження підтверджують, що конституційний захист ПІВ в Україні еволюціонує від декларативного визнання до реального механізму, що спирається на європейську концепцію «інтелектуальної власності як фундаментального права людини».

Метою роботи є проведення комплексного порівняльного аналізу конституційних стандартів захисту ІВ в Україні та ЄС, виявлення розбіжностей у правозастосовній практиці та розробка рекомендацій щодо подальшого вдосконалення українського законодавства у цій сфері. Для досягнення поставленої мети необхідно дослідити природу ПІВ як фундаментальних прав людини, механізмів їх обмеження та вплив новітніх технологій на правову архітектуру захисту інновацій. Об'єктом даного дослідження є суспільні відносини, що виникають у сфері конституційно-правового забезпечення захисту ПІВ в умовах цифровізації та євроінтеграції. Предметом дослідження виступають норми Конституції України, Хартії основоположних прав ЄС, міжнародні договори, а також «живе право» у формі практики Конституційного Суду України (далі – КСУ) та Суду справедливості Європейського Союзу (далі – CJEU).

Виклад основного матеріалу. Концептуальне становлення ІВ в системі прав людини пройшло тривалий шлях від монарших привілеїв до визнання її невід'ємним атрибутом людської гідності та свободи. Протягом тривалого

часу захист результатів творчої діяльності розглядався через призму економічної монополії, що надавалася державою для стимулювання промисловості. Однак у XX ст. відбулася «гуманізація» цієї сфери, коли термін «інтелектуальна власність» став загальною категорією для правових режимів, що захищають як матеріальні, так і моральні інтереси автора [3].

Фундаментальний зсув відбувся у 1948 році з прийняттям Загальної декларації прав людини, стаття 27 якої проголосила право кожного на захист моральних і матеріальних інтересів, що впливають з його наукових, літературних або художніх праць [4]. Цей стандарт був деталізований у Міжнародному пакті про економічні, соціальні і культурні права 1966 року (далі – МПЕСКП). Стаття 15 МПЕСКП не просто визнає права авторів, а й пов'язує їх із правом кожного користуватися благами наукового прогресу, що закладає основу для сучасного конституційного балансування [5].

Ідеологічні підвалини захисту ІВ вбачаються в ліберальній філософії Джона Локка, який розглядав власність як результат праці людини, що є продовженням її особистості [4]. У континентальній правовій традиції це трансформувалося в концепцію «авторського права» (*droit d'auteur*), де акцент робиться на непорушному зв'язку між творцем і його твором, тоді як англо-американська система (*copyright*) тривалий час дотримувалася більш утилітарного підходу, орієнтованого на економічне стимулювання розповсюдження інформації [3].

Регулювання ІВ в Україні базується на положеннях статті 41 Конституції України [11], що гарантує кожній особі право володіти та розпоряджатися результатами своєї творчої діяльності одночасно із забезпеченням непорушності права приватної власності. Цей підхід розвивається через активну гармонізацію національних норм із європейськими стандартами та вимогами *acquis* ЄС у межах євроінтеграційних процесів. Таким чином, ІВ визнається унікальним результатом людської діяльності та специфічним фактором виробництва, що є невід'ємним інструментом для соціально-економічного розвитку та підвищення інвестиційної привабливості держави [6].

Природа ІВ як об'єкта правового захисту є парадоксальною: вона надає приватну монополію на нематеріальне благо, яке за своєю суттю є невичерпним і може використовуватися багатьма особами одночасно без втрати своїх якостей. Це створює постійну напругу між приватним інтересом правовласника та публічним інтересом суспільства у вільному обігу інформації та доступі до знань [3].

Конституційно-правовий захист ІВ базується на розумінні того, що без надання виключних прав творцеві останній не матиме стимулів для інвестування часу та ресурсів у нові розробки. Проте надмірна охорона може призвести до «трагедії антикомун», коли розпорошеність прав власності блокує подальший науковий прогрес або обмежує доступ до життєво необхідних благ, таких як ліки чи освітні матеріали [7]. У цьому контексті ПІВ

виконує соціальну функцію, що вимагає від держави встановлення чітких меж та винятків [5].

Особливістю ІВ є те, що вона захищає не фізичний об'єкт, а ідею, виражену в певній формі (abstract object). Наприклад, право власності на паперову книгу відрізняється від авторського права на текст, що в ній міститься; при передачі книги право власності на текст залишається у автора, якщо інше не передбачено договором. Ця нематеріальність зумовлює потребу в специфічних конституційних гарантіях, які захищають «право на виключення» (right to exclude) інших від використання інформаційного ресурсу [3].

Міжнародне право сформувало архітектуру мінімальних стандартів, які держави-учасниці зобов'язані імплементувати у свої правові системи. Ключовим актом у цьому процесі є Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності 1994 року (далі – ТРІПС), яка інтегрувала захист ІВ у систему міжнародної торгівлі під егідою СОТ [4]. ТРІПС встановила обов'язкові стандарти для авторського права, патентів, торговельних марок та промислових зразків, а також запровадила вимоги до ефективності засобів правового захисту (enforcement) [8].

Всесвітня організація інтелектуальної власності (далі – ВОІВ) через Бернську (1886) та Паризьку (1883) конвенції забезпечує субстантивну гармонізацію норм. Важливим етапом стала адаптація цих стандартів до цифрової епохи через Договори ВОІВ про авторське право та про виконання і фонограми (1996), які ввели поняття технічних заходів захисту й управління правами у мережі Інтернет [9]. Міжнародні стандарти вимагають від національних конституцій не лише декларування прав, але й створення механізмів, які дозволяють запобігати зловживанням правами з боку монополістів, що можуть перешкоджати передачі технологій або обмежувати конкуренцію [8].

Систематизація багаторівневої архітектури міжнародно-правового регулювання ІВ, що формувалася протягом останніх півтора століття, слугує «картою» нормативних актів, які Україна зобов'язана імплементувати на виконання Угоди про асоціацію з ЄС (табл. 1). Наукова цінність інформації, наведеної у цій таблиці, полягає у відображенні генезису та функціональної диференціації основних інструментів глобального правового режиму.

Таблиця 1

Основоположні міжнародно-правові акти у сфері ІВ

Міжнародний договір	Сфера регулювання	Ключовий принцип
Бернська конвенція	Авторське право	Автоматичний захист без формальностей
Паризька конвенція	Промислова власність	Національний режим для іноземців

Міжнародний договір	Сфера регулювання	Ключовий принцип
Угода ТРІПС	Усі об'єкти ІВ	Мінімальні стандарти та санкції за порушення
Договори ВОІВ (1996)	Інтернет-середовище	Заборона обходу технічних засобів захисту
МПЕСКП (ст. 15)	Права людини	Баланс між правами автора та правом на науку

Наведена таблиця демонструє перехід від вузькогалузевого регулювання до комплексної глобальної системи, де ІВ розглядається одночасно як об'єкт права власності, інструмент міжнародної торгівлі та невід'ємне право людини.

Конституція України 1996 року заклала прогресивну основу для захисту ІВ, розглядаючи її через призму двох фундаментальних засад: права власності та свободи творчості. Стаття 41 Конституції проголошує, що кожен має право володіти, користуватися і розпоряджатися результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності [11]. Це положення фактично прирівнює інтелектуальний капітал до фізичного майна за рівнем правової захищеності, поширюючи на нього гарантії непорушності та захисту від свавільного відчуження [6].

Стаття 54 Конституції України [11] конкретизує цей обов'язок держави, гарантуючи громадянам свободу літературної, художньої, наукової і технічної творчості та захист ІВ, їхніх авторських прав, моральних і матеріальних інтересів. На відміну від багатьох західних конституцій, де акцент зміщений або на економіку або на особисті права, український Основний закон гармонійно поєднує ці два аспекти. Держава зобов'язується сприяти розвитку науки та встановлювати правовий режим, який забезпечує як матеріальну винагороду творця, так і захист його імені та недоторканності твору [2].

Конституційний Суд України (далі – КСУ) відіграє ключову роль у «живому» тлумаченні конституційних норм щодо ІВ. Хоча прямих, всеосяжних рішень з ІВ небагато, його рішення з таких конституційних прав, як право на власність (ст. 41), свободу слова (ст. 34) та доступ до інформації (ст. 34), опосередковано формують підвалини для тлумачення ІВ, особливо в контексті балансу між інтересами творців, користувачів та держави, а також упровадження міжнародних стандартів і цифрових технологій (наприклад, у контексті свободи слова та авторського права). Рішення КСУ щодо тлумачення ст. 41 Конституції (право власності) посередньо впливають на захист майнових прав інтелектуалів, а статті 34 (свобода слова, доступ до інформації) та 50 (екологічна безпека) можуть впливати на питання вільного поширення інформації та обмежень ІВ. КСУ встановлює критерії для співвідношення обмежень прав (наприклад, авторського права) з публічними інтересами, правами інших осіб, забезпечуючи справедливий баланс, відповідно до європейської практики та ст. 22 Конституції (заборона звуження змісту прав). КСУ адаптує норми до нових реалій (цифровізація, інновації), застосовуючи

принципи пропорційності та верховенства права, щоб гарантувати, що ІВ не стає перешкодою для культурного розвитку та доступу до знань, як того вимагає розвиток суспільства та європейська інтеграція. Хоча КСУ не розглядає ІВ як самостійну, окрему галузь у кожному рішенні, його підходи до тлумачення основних прав і свобод, які містяться в Конституції, є фундаментальними для формування «живої» конституційно-правової бази ІВ, забезпечуючи її відповідність найвищим правовим стандартам.

Практика КСУ також звертається до термінологічних проблем. Так, в одному з аналізів позицій експертів і науковців на запит КСУ зазначалося, що відсутність у національному законодавстві чітких визначень таких понять як «відкриті стандарти» або специфічні режими для цифрових об'єктів, має вирішуватися саме через конституційні доктрини, а не лише через підзаконні акти. Рішення КСУ від 28 листопада 2013 року щодо судового збору для організацій колективного управління правами [10] продемонструвало прагнення суду забезпечити реальний доступ до правосуддя для авторів, усуваючи фінансові бар'єри для захисту їхніх прав. Таким чином, КСУ виступає гарантом того, що законодавчі обмеження не будуть переходити межу пропорційності.

Конституційні права ІВ не є абсолютними. Згідно зі ст. 64 Конституції України [11] вони можуть бути обмежені законом, зокрема в умовах воєнного або надзвичайного стану. Проте будь-яке таке втручання повинно відповідати елементам трискладового «тесту на пропорційність», що включає три умови: легітимна мета, необхідність у демократичному суспільстві та співмірність заходу переслідуваній цілі [12]. Яскравим прикладом динамічного обмеження прав у сфері ІВ є її регулювання в умовах повномасштабного вторгнення. У 2022 році було ухвалено Закон України «Про захист інтересів осіб у сфері ІВ під час дії воєнного стану, введеного у зв'язку із збройною агресією Російської Федерації проти України», який призупиняв строки дії прав ІВ та обов'язки щодо сплати зборів, щоб запобігти втраті прав авторами в умовах форс-мажору. Однак до 2025 року стало очевидним, що надмірне продовження таких термінів (особливо для патентів на ліки) почало шкодити конкуренції та доступу пацієнтів до генериків. Як наслідок, у квітні 2025 року цей закон було скасовано, що відновило передбачуваність ринку та обмежило практику «вічнозелених патентів» [13].

Іншим важливим прикладом обмежень є «виняток Болара», впроваджений у травні 2025 року. Його використання ґрунтується на ст. 3 Конституції України, яка проголошує, що людина, її життя і здоров'я є найвищою соціальною цінністю [11]. У конфлікті між «правом на прибуток від патенту» та «правом людини на життя (доступ до ліків)» Конституційний Суд та європейська доктрина надають перевагу здоров'ю нації. «Виняток Болара» дозволяє виробникам генеричних препаратів готувати документи для реєстрації ще до закінчення терміну дії патенту на оригінальний препарат, що

є правомірним обмеженням прав патентовласника в інтересах охорони здоров'я нації [13]. Навелені приклади демонструють, що українське конституційне право активно використовує європейські інструменти балансування приватних і публічних інтересів.

У правовому порядку ЄС інтелектуальна власність має статус фундаментальних прав, що закріплено в Хартії основоположних прав ЄС. Стаття 17 Хартії, присвячена праву власності, у своєму другому пункті містить лаконічне, але потужне твердження: «Інтелектуальна власність має бути захищена» [14; 15]. Важливо, що це положення відокремлене від загального права на володіння матеріальним майном (п. 1), що підкреслює особливу природу творчого результату в європейській правовій доктрині [16]. Це означає, що при ухваленні будь-якого акту ЄС (директиви чи регламенту) інституції Союзу зобов'язані перевіряти його на відповідність ст. 17 Хартії. Хоча Хартія не була включена безпосередньо до тексту Лісабонського договору, ст. 6 Договору про ЄС надає їй таку ж юридичну силу, як і самим договорам ЄС [15]. Це створює надійний щит проти законодавчих ініціатив, які могли б непропорційно звужити права авторів чи винахідників.

Суд справедливості ЄС (далі – CJEU) є головним інтерпретатором змісту інтелектуальних прав у ЄС. У своїй практиці Суд часто стикається з конфліктом між захистом власності та іншими свободами. Однією з найважливіших справ останніх років стала справа *Republic of Poland v European Parliament and Council* (C-401/19), в якій Польща намагалася анулювати ст. 17 Директиви про авторське право у цифровому єдиному ринку (DSM Directive) [17]. Ця стаття покладає відповідальність на контент-платформи за завантаження користувачами неліцензійного контенту, що вимагає використання автоматизованих фільтрів. Суд постановив, що хоча такі заходи обмежують свободу слова (ст. 11 Хартії), вони є правомірними за умови наявності чітких запобіжників: фільтри не повинні блокувати легітимне використання творів (пародії, цитати, огляди). Відповідно, зазначене рішення підтвердило концепцію «трикутника інтересів»: правовласники потребують захисту від піратства, платформи потребують правової визначеності («найкращі зусилля»), а користувачі – збереження простору для вільного вираження думок [17].

Важливим аспектом реалізації фундаментальних прав на ІВ є практика «ціннісного розриву» (value gap) – ситуації, коли платформи отримують величезні прибутки від реклами на контенті, а автори – мізерні винагороди. Суд ЄС через тлумачення ст. 17 Хартії стимулює перерозподіл цих доходів на користь творців [18], перетворюючи ІВ з «права на папері» на «реальний актив», який приносить дохід творцеві. Захист ІВ за ст. 17(2) Хартії не є абсолютним і повинен узгоджуватися з іншими правами. Суд ЄС у справі *Scarlet Extended* вказав, що не можна зобов'язувати інтернет-провайдера встановлювати систему фільтрації всього трафіку для виявлення порушень

авторських прав, оскільки це порушує право на захист персональних даних та свободу підприємництва провайдера [19].

Попри високий рівень захисту ІВ, він не є абсолютним. Для запобігання зловживанням і забезпечення стабільності суспільних відносин Суд ЄС застосовує механізм пропорційного балансування ІВ з іншими фундаментальними свободами за такими лініями («карта конфліктів», що виникають при зіткненні майнових інтересів правовласників із загальносуспільними свободами, міститься у табл. 2):

Свобода слова vs Авторське право: доктрина «добросовісного використання» та винятки для пародій [16].

Право на приватність vs Захист ІВ: неможливість тотального стеження за приватними повідомленнями для пошуку піратського контенту [14].

Свобода підприємництва vs Судові заборони: заходи захисту не повинні бути надмірно дорогими або складними для бізнесу [19].

Таблиця 2

Система балансування фундаментальних інтересів при захисті ІВ в ЄС

Права, що баланшуються	Стаття Хартії ЄС	Суть конфлікту
Право власності (ІВ)	17 (2)	Захист виключних прав на твір
Свобода вираження поглядів	11	Право на критику, пародію та освіту
Захист персональних даних	8	Анонімність користувачів в мережі
Свобода підприємництва	16	Витрати платформ на модерацію контенту

Наведена таблиця ілюструє сучасну парадигму правозастосування в Європейському Союзі, де захист ІВ розглядається не як ізольований абсолютний інструмент, а як складова ширшої системи фундаментальних прав людини.

Крім відмінностей у нормативному регулюванні, спостерігається і різниця в інституційному механізмі захисту. Порівняння інституційних моделей захисту ІВ України та ЄС демонструє високий рівень формальної конвергенції, але значні відмінності у практичній реалізації. Спільною рисою є побудова дворівневої структури: центральне патентне відомство та мережа інституцій, що забезпечують дотримання прав (поліція, митниця, суди) [20]. В Україні створено Національний офіс інтелектуальної власності та інновацій (UANIPRO), який за моделлю та функціями наближений до EUIPO [21; 22].

Проте існують і суттєві розбіжності:

1) *Судова спеціалізація.* У країнах ЄС (наприклад, Німеччині чи Франції) діють високоспеціалізовані суди з питань ІВ. В Україні Вищий суд з питань ІВ

був створений де-юре, але де-факто не працює через відсутність призначених суддів, що змушує бізнес звертатися до загальних чи господарських судів, де рівень судової експертизи може бути нижчим [13].

2) *Режим вичерпання прав.* Україна дотримується міжнародного принципу вичерпання (паралельний імпорт оригінальних товарів дозволено з будь-якої країни), що підтверджується практикою Верховного Суду [23]. В ЄС діє регіональний принцип: права вичерпуються лише після першого продажу товару на території Європейського економічного простору (ЄЕЗ). Така різниця створює певну неузгодженість при спробі повної інтеграції України в єдиний ринок ЄС [24].

3) *Ефективність митного контролю:* Законодавство України протягом 2019 – 2024 років було приведене у відповідність до Регламенту ЄС 608/2013 щодо забезпечення митними органами дотримання прав ІВ, що дозволило митниці більш ефективно виявляти контрафакт, не затримуючи при цьому легітимний паралельний імпорт [25].

Україна активно адаптує не лише норми, а й самі підходи («доктрини») європейського права. «Європеїзація» торкнулася навіть таких сфер, як конкурентне право, де практика Антимонопольного комітету України почала враховувати європейські підходи до вертикальних обмежень та зловживання патентами [26]. Забезпечення суспільного інтересу в інтелектуальній сфері ґрунтується на конституційному принципі соціальної спрямованості власності. Важливим кроком у цьому напрямку є впровадження доктрини «соціального зв'язку» власності, що проявляється у розширенні переліку винятків та обмежень в авторському праві (Закон України «Про авторське право та суміжні права» в ред. 2022 року), таких як право на Text and Data Mining – технологія автоматизованого аналізу великих масивів цифрових даних для виявлення нових знань (далі – TDM) для наукових цілей і використання сирітських творів. Проте бібліотечні та наукові спільноти вказують, що українська редакція TDM є більш обмеженою, ніж у Директиві ЄС (вона дозволяє TDM лише для наукових публікацій, тоді як в ЄС – для будь-яких матеріалів), і потребує подальшого коригування для створення рівних умов для українських та європейських дослідників [27]. Також спостерігається адаптація стандартів захисту «неоригінальних» об'єктів ІВ через режим *sui generis*, що є характерним для європейського підходу до захисту інвестицій у бази даних та цифрові продукти [13].

Цифровізація також кардинально змінює зміст конституційних гарантій. Основним викликом тут є правовий статус творів, створених штучним інтелектом (далі – ШІ). Проте класичні конституційні доктрини сьогодні проходять випробування стрімким технологічним прогресом. Найбільш виразно трансформація змісту ПІВ проявляється у викликах, пов'язаних із розвитком ШІ та домінуванням глобальних технологічних корпорацій, що вимагає переосмислення ролі автора в цифровій екосистемі.

Штучний інтелект (AI) – це комплексна комп'ютерна система, що за допомогою алгоритмів машинного навчання здатна імітувати людські когнітивні функції, такі як аналіз, синтез і генерація нового контенту. У правовій площині ШІ розглядається не як суб'єкт права, а як високотехнологічний інструмент, що ставить під сумнів класичну антропоцентричну модель авторства. Оскільки ШІ позбавлений творчої свободи та правосуб'єктності, результати його діяльності (AI-generated content) в Україні та ЄС здебільшого захищаються через спеціальні правові режими (наприклад, *sui generis*), що фокусуються на захисті інвестицій, а не на визнанні машини автором. Україна стала однією з перших країн, що законодавчо врегулювала право особливого роду (*sui generis*) на неоригінальні об'єкти, згенеровані ШІ. Авторське право в класичному розумінні належить людині за її творчий внесок (наприклад, у збірці «Вірші незакінченої війни» ШІ створив ілюстрації, однак правовласниками є автори текстів) [13].

В ЄС судова практика та Європейське патентне відомство (ЕПО) стоять на позиції (справа DABUS [28]), що винахідником чи автором може бути лише людина, оскільки машина не може нести юридичну відповідальність. Проте новий AI Act ЄС (2024) зосереджується на прозорості: розробники моделей повинні оприлюднювати резюме даних, використаних для навчання, щоб правовласники могли реалізувати своє право на відмову (opt-out) [29].

Еволюція ШІ як інструменту генерації контенту є неможливою без доступу до колосальних масивів інформації, що переміщує фокус правового аналізу з автономності алгоритмів на архітектуру Великих даних (Big Data) та домінуючу роль технологічних корпорацій (Big Tech), які контролюють доступ до цих ресурсів

Категорія «Big Data» у правовій доктрині розглядається не просто як сукупність інформації, а як стратегічний актив цифрової економіки, що характеризується значним обсягом, швидкістю оновлення та різноманітністю. У контексті ІВ великі дані виступають об'єктом захисту через режим *sui generis* (бази даних), проте їхнє використання для навчання ШІ створює конфлікт з класичними правами авторів, чиї твори стають частиною цих масивів без належної винагороди. Термін «Big Tech» позначає групу транснаціональних корпорацій, які володіють монопольним чи панівним становищем на глобальному ринку цифрових послуг та інформаційної інфраструктури. З погляду конституційного права, Big Tech виступають у ролі «цифрових воротарів» (gatekeepers), оскільки саме вони визначають алгоритми доступу до творів, умови ліцензування та механізми розподілу прибутків, що часто призводить до виникнення «ціннісного розриву» (value gap) між власниками платформ та безпосередніми творцями.

У сфері великих даних виникає конфлікт між правом на ІВ на бази даних та правом на портативність даних користувачів (GDPR) [30]. В ЄС акцент зміщується на «демократичне самоврядування даними», де індивід має право

контролювати використання своєї інформації навіть у комерційних базах [31]. Україна поступово впроваджує подібні стандарти через оновлення законодавства про персональні дані, що є частиною зобов'язань за Угодою про асоціацію [1].

Порівняльний аналіз стану правової адаптації України до стандартів ЄС у найбільш динамічних сегментах цифрового права зображено у табл. 3., яка відображає готовність правової системи України реагувати на технологічні виклики, одночасно вказуючи на зони, що потребують подальшої гармонізації.

Таблиця 3

Адаптація законодавства України та ЄС у сфері ІВ до викликів цифрової економіки та ІІІ (2024 – 2025 рр.): порівняльний аналіз

Категорія	Україна (стан 2024-2025)	Європейський Союз
Суб'єкт авторства	Лише фізична особа	Лише фізична особа
Захист ІІІ-об'єктів	Режим <i>sui generis</i> (25 років)	Захист лише за наявності творчого вибору людини
Вимоги до навчання ІІІ	Відсутні чіткі стандарти прозорості	Обов'язкова прозорість за AI Act
Big Data	Захист баз даних як об'єктів ІВ	Баланс між ІВ та правами суб'єкта даних

Таблиця дозволяє наочно побачити, де українське законодавство вже відповідає європейському (як у питанні суб'єкта авторства), а де воно ще потребує деталізації (як у питаннях навчання ІІІ).

Висновки. За результатами проведеного дослідження можна зробити наступні висновки та пропозиції щодо вдосконалення системи конституційного захисту ІВ в Україні:

Українська конституційна модель (зокрема, статті 41 та 54) є цілком сумісною з європейськими стандартами, зокрема зі ст. 17 Хартії основоположних прав ЄС. Вона забезпечує необхідну гнучкість для балансування між захистом приватного капіталу та свободою творчого самовираження. Основним викликом для України залишається не стільки якість законів, скільки інституційна спроможність їх реалізації. Необхідно терміново завершити формування Вищого суду з питань інтелектуальної власності, оскільки відсутність спеціалізованого судочинства гальмує розвиток «живого» права та довіру інвесторів. У сфері патентного права доцільно продовжувати політику обмеження «вічнозелених патентів» та розширення «винятку Болара», що відповідає соціальній функції власності та забезпечує право громадян на доступну охорону здоров'я. Скасування у 2025 році Закону № 2174, який призупиняв усі терміни дії ППВ з квітня 2022 року (запровадження воєнного стану), було правильним кроком для відновлення нормаль-

ного функціонування ринку. Щодо регулювання ІП, Україні варто доповнити свій режим *sui generis* вимогами прозорості, аналогічними до AI Act ЄС. Це дозволить запобігти ситуаціям, коли ІП навчається на творах українських авторів без їхньої згоди та компенсації. Необхідно усунути розбіжності в реалізації винятків для Text and Data Mining, розширивши їхню сферу дії за межі суто «наукових публікацій», щоб забезпечити українським дослідникам рівні конкурентні умови з колегами з ЄС. Слід законодавчо закріпити захист конституційних винятків та обмежень від «контрактного подолання» (anti-contract override), щоб умови приватних ліцензій не могли анулювати суспільно важливі права на цитування, пародію чи збереження культурної спадщини.

Гармонізація українського права з *acquis* ЄС у сфері ІВ – це не просто формальне виконання критеріїв вступу, а створення фундаменту для сучасної інноваційної економіки, де конституційний захист інтелекту є головною гарантією сталого розвитку держави [32].

Література:

1. REPORT ON IMPLEMENTATION OF THE ASSOCIATION AGREEMENT BETWEEN UKRAINE AND THE EUROPEAN UNION FOR 2024. URL: <https://eu-ua.kmu.gov.ua/wp-content/uploads/Zvit-Ugoda-pro-asotsiatsiyu-EN.pdf>
2. Polishchuk, A. (2024). Consideration of intellectual property law in the context of European Union practice. *Law. Human. Environment*. Vol. 15, No. 1. P.p. 70-84. <https://doi.org/10.31548/law/1.2024.70>
3. Drahos. P. (1998). The Universality of Intellectual Property Rights: Origins and Development. *Intellectual Property and Human Rights: A Panel Discussion to commemorate the 50th Anniversary of the Universal Declaration of Human Right*. WIPO Publication No. 762(E), Geneva, Switzerland: World Intellectual Property Organization, 1998, 13-42. URL: https://www.researchgate.net/publication/237572200_The_Universality_of_Intellectual_Property_Rights_Origins_and_Development
4. Zachary A. Hale (1999). Patently Unfair: The Tensions Between Human Rights and Intellectual Property Protection. *The Arkansas Journal of Social Change and Public Service*, 2018. Vol. 7. URL: <https://ualr.edu/socialchange/2018/04/04/patently-unfair/>
5. Audrey R. Chapman (1998). A HUMAN RIGHTS PERSPECTIVE ON INTELLECTUAL PROPERTY, SCIENTIFIC PROGRESS, AND ACCESS TO THE BENEFITS OF SCIENCE. *Intellectual Property and Human Rights: A Panel Discussion to commemorate the 50th Anniversary of the Universal Declaration of Human Right*. WIPO Publication No. 762(E), Geneva, Switzerland: World Intellectual Property Organization, 1998, 127-168. URL: https://www.wipo.int/edocs/mdocs/tk/en/wipo_unhchr_ip_pnl_98/wipo_unhchr_ip_pnl_98_5.pdf
6. Гутий, Б. (2024). Порівняльний аналіз правового регулювання інтелектуальної власності в Україні та ЄС. *Академічні візії*, Вип. 38. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.15016346>
7. The impact of intellectual property regimes on the enjoyment of right to science and culture: Special Rapporteur in the field of cultural rights. UNITED NATIONS HUMAN RIGHTS. OFFICE OF THE HIGH COMMISSIONER. 2015. URL: <https://www.ohchr.org/en/special-procedures/sr-cultural-rights/impact-intellectual-property-regimes-enjoyment-right-science-and-culture>
8. Uruguay Round Agreement: TRIPS Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights – WTO. WIPO, 1994. URL: <https://www.wipo.int/wipolex/en/text/305907>

9. Cottier, Th. (2021). World Intellectual Property Organization (WIPO). *Encyclopedia entries Oxford Public International Law*. URL: <https://opil.ouplaw.com/display/10.1093/law:epil/9780199231690/law-9780199231690-e576>

10. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням асоціації «Дім авторів музики в Україні» щодо офіційного тлумачення положень пункту 7 частини першої статті 5 Закону України «Про судовий збір» у взаємозв'язку з положеннями пункту «г» частини першої статті 49 Закону України «Про авторське право і суміжні права» від 28 листопада 2013 року № 12-рп/2013. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v012p710-13#Text>

11. Конституція України: Конституція. Закон України № 254к/96-ВР від 28.06.1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>

12. Олійник, А. (2022). Верховенство права: презентація. *Верховний Суд*. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2022_prezent/2022_09_27_Olijnyk.pdf

13. Savchuk, V., Tsurkan, O. (2025). Legal Landscapes: Ukraine – Intellectual Property. – *Legal500*. URL: <https://www.legal500.com/guides/legal-landscapes/ukraine-intellectual-property/>

14. Хартія Європейського Союзу про основоположні права. Центр Громадянських Свобод. 2021. URL: <https://ccl.org.ua/posts/2021/11/hartiya-osnovnyh-prav-yeuropejskogo-soyuzu/>

15. Орлюк, О. (2016) Захист прав інтелектуальної власності в контексті європейської інтеграції. *Вісник Національної академії правових наук України*. № 3 (86). С. 58-74. URL: https://visnyk.kh.ua/web/uploads/pdf/JNALSV_58-74.pdf

16. Kucsko-Stadlmayer, G. (2020). Intellectual Property and Freedom of Expression: A Tense Relationship. *Europe of Rights & Liberties/Europe des Droits & Libertés*, 2, 239-251. URL: <https://www.europedeslibertes.eu/article/intellectual-property-and-freedom-of-expression-a-tense-relationship/>

17. Blackwell, L. (2024). THE DEATH OF ARTICLE 17: HOW THE CJEU IN POLAND V. PARLIAMENT CREATED A FRAMEWORK WHICH PREVENTS HOLDING YOUTUBE LIABLE FOR COPYRIGHT INFRINGEMENT UNDER DIRECTIVE (EU) 2019/790. *SOUTHWESTERN JOURNAL OF INTERNATIONAL LAW*, Vol. XXX:1, 190-215. URL: <https://www.swlaw.edu/sites/default/files/2024-06/9%20-%20Blackwell.pdf>

18. Hyland, M. (2021). Do you copy? EU copyright and IP protection. *The Law Society Gazette of Ireland*. URL: <https://www.lawsociety.ie/gazette/in-depth/eu-copyright-and-ip-protection/>

19. Reda, F., Selinger, J. (2021). Article 17's impact on freedom to conduct a business – Part 1. *Kluwer Copyright Blog*. URL: <https://legalblogs.wolterskluwer.com/copyright-blog/article-17s-impact-on-freedom-to-conduct-a-business-part-1/>

20. Subbot, A., I., Bukanov, H., M., Palchenkova, V., M., Lysenko, T., V., Zelinska, Y., S. (2025). Transformation of the System of Protection of Intellectual Property Rights: Ukrainian and European Experience. *Journal of Lifestyle and SDGs Review*, 5(1), e03770. DOI: <https://doi.org/10.47172/2965-730X.SDGsReview.v5.n01.pe03770>. URL: <https://www.sdgstreview.org/LifestyleJournal/article/view/3770>

21. Three Years of resilience: The Role of the EUIPO in supporting Ukraine. EUROPEAN UNION INTELLECTUAL PROPERTY OFFICE. 2025. URL: <https://www.euipo.europa.eu/en/news/three-years-of-resilience-the-role-of-the-euipo-in-supporting-ukraine>

22. Національний офіс інтелектуальної власності та інновацій (UANIPIO). IP Офіс. 2025. URL: <https://nipo.gov.ua/>

23. Hrunskiy, V., Havryliuk, A. (2025). Parallel Imports in Ukraine: Legal Framework, Court Practice, and Enforcement Gaps. SAYENKO KHARENKO. URL: <https://sk.ua/parallel-imports-in-ukraine-legal-framework-court-practice-and-enforcement-gaps/>

24. Biriulin, V., Beloshuk, E. (2021). A Parallel Tug of War in Parallel Import: Russia and Ukraine Grope for a Solution. Gorodissky & Partners. *Lexology*. URL: <https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=905a2a45-a2ee-486f-ba27-722643c7d3ed>

25. Nikitchenko, I. (2019). Parallel Imports Officially Authorized in Ukraine, But Not for All Goods. *IP Watchdog*. URL: <https://ipwatchdog.com/2019/12/28/parallel-imports-officially-authorized-ukraine-not-goods/>

26. Andriychuk, O. (2023). Competition and Intellectual Property Law in Ukraine. *MPI Studies on Intellectual Property and Competition Law*. Richter, Heiko, editor. Berlin, Germany: Springer-Verlag GmbH. URL: <https://www.springerprofessional.de/competition-and-intellectual-property-law-in-ukraine/23944252>

27. Copyright: EIFL calls for level playing field for Ukraine. EIFL, 2023. URL: <https://eifl.net/news/copyright-eifl-calls-level-playing-field-ukraine>

28. Decision of the Legal Board of Appeal 3.1.01 of 21 December 2021. Boards of Appeal. URL: <https://www.epo.org/en/boards-of-appeal/decisions/j200008eu1>

29. Барбашин, С. (2025). Правове регулювання інтелектуальної власності на об'єкти, створені із залученням ІІІ. *Національна асоціація адвокатів України*. URL: <https://unba.org.ua/publications/10239-pravove-regulyuvannya-intelektual-noi-vlasnosti-na-obekti-stvoreni-iz-zaluchennyam-shi.html>

30. Erdos, D. (2024). Comparing Constitutional Privacy and Data Protection Rights within the EU. *Apollo. University of Cambridge*. <https://doi.org/10.17863/CAM.106049> URL: <https://www.repository.cam.ac.uk/items/35d5387e-3d08-4de4-9a22-0b99f5675500>

31. Ruben de Bruin. (2022). Comparative Analysis of the EU and U.S. Data Privacy Regimes and the Potential for Convergence. *UC Law Science and Technology Journal*. Vol. 13, Number 2. URL: https://repository.uclawsf.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1115&context=hastings_science_technology_law_journal

32. Harmonization of the European Integration Legislation (UA0105). OGP, 2023. URL: <https://www.opengovpartnership.org/members/ukraine/commitments/UA0105/>

References:

1. REPORT ON IMPLEMENTATION OF THE ASSOCIATION AGREEMENT BETWEEN UKRAINE AND THE EUROPEAN UNION FOR 2024. URL: <https://eu-ua.kmu.gov.ua/wp-content/uploads/Zvit-Ugoda-pro-asotsiatsiyu-EN.pdf>

2. Polishchuk, A. (2024). Consideration of intellectual property law in the context of European Union practice. *Law. Human. Environment*. Vol. 15, No. 1. P.p. 70-84. <https://doi.org/10.31548/law/1.2024.70>

3. Drahos. P. (1998). The Universality of Intellectual Property Rights: Origins and Development. *Intellectual Property and Human Rights: A Panel Discussion to commemorate the 50th Anniversary of the Universal Declaration of Human Right*. WIPO Publication No. 762(E), Geneva, Switzerland: World Intellectual Property Organization, 1998, 13-42. URL: https://www.researchgate.net/publication/237572200_The_Universality_of_Intellectual_Property_Rights_Origins_and_Development

4. Zachary A. Hale (1999). Patently Unfair: The Tensions Between Human Rights and Intellectual Property Protection. *The Arkansas Journal of Social Change and Public Service*, 2018. Vol. 7. URL: <https://ualr.edu/socialchange/2018/04/04/patently-unfair/>

5. Audrey R. Chapman (1998). A HUMAN RIGHTS PERSPECTIVE ON INTELLECTUAL PROPERTY, SCIENTIFIC PROGRESS, AND ACCESS TO THE BENEFITS OF SCIENCE. *Intellectual Property and Human Rights: A Panel Discussion to commemorate the 50th Anniversary of the Universal Declaration of Human Right*. WIPO Publication No. 762(E), Geneva, Switzerland: World Intellectual Property Organization, 1998, 127-168. URL: https://www.wipo.int/edocs/mdocs/tk/en/wipo_unhchr_ip_pnl_98/wipo_unhchr_ip_pnl_98_5.pdf

6. Hutyi, B. (2024) Porivnialnyi analiz pravovoho rehuliuвання intelektualnoi vlasnosti v Ukraini ta YeS. [Comparative analysis of intellectual property law in Ukraine and the EU] *Akademichni vizii*, Vypusk 38. DOI:<https://doi.org/10.5281/zenodo.15016346> [in Ukrainian]

7. The impact of intellectual property regimes on the enjoyment of right to science and culture: Special Rapporteur in the field of cultural rights. UNITED NATIONS HUMAN RIGHTS. OFFICE OF THE HIGH COMMISSIONER. 2015. URL: <https://www.ohchr.org/en/special-procedures/sr-cultural-rights/impact-intellectual-property-regimes-enjoyment-right-science-and-culture>
8. Uruguay Round Agreement: TRIPS Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights – WTO. WIPO, 1994. URL: <https://www.wipo.int/wipolex/en/text/305907>
9. Cottier, Th. (2021). World Intellectual Property Organization (WIPO). *Encyclopedia entries Oxford Public International Law*. URL: <https://opil.ouplaw.com/display/10.1093/law:epil/9780199231690/law-9780199231690-e576>
10. Rishennia Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy u spravi za konstytutsiinym zvernenniam asotsiatsii «Dim avtoriv muzyky v Ukraini» shchodo ofitsiinoho tlumachennia polozhen punktu 7 chastyny pershoi statti 5 Zakonu Ukrainy «Pro sudovyi zbir» u vzaiemozviazku z polozhenniamy punktu «h» chastyny pershoi statti 49 Zakonu Ukrainy «Pro avtorske pravo i sumizhni prava» vid 28 lystopada 2013 roku № 12-rp/2013 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v012p710-13#Text> [in Ukrainian]
11. Konstytutsiia Ukrainy (1996) [Constitution of Ukraine]: Konstytutsiia. Zakon Ukrainy № 254k/96-VR vid 28.06.1996 r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> [in Ukrainian]
12. Oliinyk, A. Verkhovenstvo prava. (2022). [Rule of law]. Verkhovnyi Sud. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2022_prezent/2022_09_27_Olijnyk.pdf [in Ukrainian]
13. Savchuk, V., Tsurkan, O. (2025). Legal Landscapes: Ukraine – Intellectual Property. – *Legal500*. URL: <https://www.legal500.com/guides/legal-landscapes/ukraine-intellectual-property/>
14. Khartiia Yevropeiskoho Soiuzu pro osnovopolozhni prava (2021). [Charter of Fundamental Rights of the European Union]. Tsentri Hromadianskykh Svobod. URL: <https://ccl.org.ua/posts/2021/11/hartiya-osnovnyh-prav-yevropejskogo-soyuzu/> [in Ukrainian]
15. Orliuk, O. (2016). Zakhyst prav intelektualnoi vlasnosti v konteksti yevropeiskoi intehtatsii. [Protection of intellectual property rights in the context of European integration]. *Visnyk Natsionalnoi akademii pravovykh nauk Ukrainy*. № 3 (86). URL: https://visnyk.kh.ua/web/uploads/pdf/JNALSV_58-74.pdf [in Ukrainian]
16. Kucsko-Stadlmayer, G. (2020). Intellectual Property and Freedom of Expression: A Tense Relationship. *Europe of Rights & Liberties/Europe des Droits & Libertés*, 2, 239-251. URL: <https://www.europedeslibertes.eu/article/intellectual-property-and-freedom-of-expression-a-tense-relationship/>
17. Blackwell, L. (2024). THE DEATH OF ARTICLE 17: HOW THE CJEU IN POLAND V. PARLIAMENT CREATED A FRAMEWORK WHICH PREVENTS HOLDING YOUTUBE LIABLE FOR COPYRIGHT INFRINGEMENT UNDER DIRECTIVE (EU) 2019/790. *SOUTHWESTERN JOURNAL OF INTERNATIONAL LAW*, Vol. XXX:1, 190-215. URL: <https://www.swlaw.edu/sites/default/files/2024-06/9%20-%20Blackwell.pdf>
18. Hyland, M. (2021). Do you copy? EU copyright and IP protection. *The Law Society Gazette of Ireland*. URL: <https://www.lawsociety.ie/gazette/in-depth/eu-copyright-and-ip-protection/>
19. Reda, F., Selinger, J. (2021). Article 17's impact on freedom to conduct a business – Part 1. *Kluwer Copyright Blog*. URL: <https://legalblogs.wolterskluwer.com/copyright-blog/article-17s-impact-on-freedom-to-conduct-a-business-part-1/>
20. Subbot, A., I., Bukanov, H., M., Palchenkova, V., M., Lysenko, T., V., Zelinska, Y., S. (2025). Transformation of the System of Protection of Intellectual Property Rights: Ukrainian and European Experience. *Journal of Lifestyle and SDGs Review*, 5(1), e03770. DOI: <https://doi.org/10.47172/2965-730X.SDGsReview.v5.n01.pe03770>. URL: <https://www.sdgsreview.org/LifestyleJournal/article/view/3770>

21. Three Years of resilience: The Role of the EUIPO in supporting Ukraine. EUROPEAN UNION INTELLECTUAL PROPERTY OFFICE. 2025. URL: <https://www.euipo.europa.eu/en/news/three-years-of-resilience-the-role-of-the-euipo-in-supporting-ukraine>

22. Natsionalnyi ofis intelektualnoi vlasnosti ta innovatsii (UANIPPO). (2025). [National Office for Intellectual Property and Innovation]. IP Ofis. URL: <https://nipo.gov.ua/> [in Ukrainian]

23. Hrunskiy, V., Havryliuk, A. (2025). Parallel Imports in Ukraine: Legal Framework, Court Practice, and Enforcement Gaps. SAYENKO KHARENKO. URL: <https://sk.ua/parallel-imports-in-ukraine-legal-framework-court-practice-and-enforcement-gaps/>

24. Biriulin, V., Beloshuk, E. (2021). A Parallel Tug of War in Parallel Import: Russia and Ukraine Grope for a Solution. Gorodissky & Partners. *Lexology*. URL: <https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=905a2a45-a2ee-486f-ba27-722643c7d3ed>

25. Nikitchenko, I. (2019). Parallel Imports Officially Authorized in Ukraine, But Not for All Goods. *IP Watchdog*. URL: <https://ipwatchdog.com/2019/12/28/parallel-imports-officially-authorized-ukraine-not-goods/>

26. Andriychuk, O. (2023). Competition and Intellectual Property Law in Ukraine. *MPI Studies on Intellectual Property and Competition Law*. Richter, Heiko, editor. Berlin, Germany: Springer-Verlag GmbH. URL: <https://www.springerprofessional.de/competition-and-intellectual-property-law-in-ukraine/23944252>

27. Copyright: EIFL calls for level playing field for Ukraine. EIFL, 2023. URL: <https://eifl.net/news/copyright-eifl-calls-level-playing-field-ukraine>

28. Decision of the Legal Board of Appeal 3.1.01 of 21 December 2021. Boards of Appeal. URL: <https://www.epo.org/en/boards-of-appeal/decisions/j200008eu1>

29. Barbashyn, S. (2025). Pravove rehuliuвання intelektualnoi vlasnosti na ob'iekty, stvoreni iz zaluchenniam ShI. [*Legal regulation of intellectual property rights to objects created with the use of AI*]. *Natsionalna asotsiatsiia advokativ Ukrainy*. URL: <https://unba.org.ua/publications/10239-pravove-regulyuvannya-intelektual-noi-vlasnosti-na-obekti-stvoreni-iz-zaluchennyam-shi.html> [in Ukrainian]

30. Erdos, D. (2024). Comparing Constitutional Privacy and Data Protection Rights within the EU. *Apollo*. University of Cambridge. <https://doi.org/10.17863/CAM.106049> URL: <https://www.repository.cam.ac.uk/items/35d5387e-3d08-4de4-9a22-0b99f5675500>

31. Ruben de Bruin. (2022). Comparative Analysis of the EU and U.S. Data Privacy Regimes and the Potential for Convergence. *UC Law Science and Technology Journal*. Vol. 13, Number 2. URL: https://repository.uclawsf.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1115&context=hastings_science_technology_law_journal

32. Harmonization of the European Integration Legislation (UA0105). OGP, 2023. URL: <https://www.opengovpartnership.org/members/ukraine/commitments/UA0105/>